

4. maj 2023

DIIS OG FORSVARSPORLIGET 2024-2034

Behov for ny viden og policy-arbejde om dansk forsvars- og sikkerhedspolitik

Krigen i Ukraine og Sverige og Finlands forventede optagelse i NATO samt dansk deltagelse i EU's forsvarsdimension uden forbehold stiller Danmark over for nye udfordringer, men også muligheder. Det samme gælder de vedvarende stormagtsspændinger omkring Grønland og Arktis, hvor Danmark og Rigsfællesskabet har en central rolle at spille. Samtidig ser vi øget usikkerhed på cybersikkerhed, energi- og migrationsområdet, hvilket har medført voksende udfordringer for danske myndigheder, virksomheder og borgere, såvel som stigende elpriser og stor politisk uenighed EU-landene imellem.

Uden for Europas grænser skal Danmark agere i en bredere sikkerhedspolitisk kontekst. Det gælder ikke mindst ift. Kinas rolle i Indo-Stillehavsregionen, hvor nye sikkerhedspolitiske udviklinger har vist sig. Endelig er der de afledte sikkerhedspolitiske konsekvenser af klimaforandringerne. Det skaber mere end nogensinde behov for ny viden og nyt policy-arbejde i det politiske beslutningsrum.

Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) har i det nuværende forsvarsforlig – og igennem sit 20-årige virke - gennemført en lang række forsvars- og sikkerhedspolitiske studier om de komplekse internationale udviklinger, som viser sig på områder med relevans for Danmarks sikkerhed og rolle i verden. Studierne belyser spørgsmål af både aktuel og mere langsigtet relevans på dansk, europæisk, transatlantisk og globalt niveau. Målet med de forsvars- og sikkerhedspolitiske studier er at levere velformidlet viden til forsvaret, politikere, praktikere, erhvervslivet, forsvars- og sikkerhedspolitiske forskningsmiljøer samt til offentligheden generelt.

Ved udgangen af 2023 udløber den nuværende aftale mellem DIIS og Forsvarsministeriet om de Forsvars- og sikkerhedspolitiske studier. Skal DIIS fortsætte med at levere, forudsætter det en ny aftale med virkning fra 2024. Nedenstående er et indspil til, hvad DIIS bl.a. ville kunne bidrage med af forskningsbaseret viden med relevans for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik i det kommende forsvarsforlig.

UKRAINE, ØSTERSØEN OG NORDISK FORSVARSSAMARBEJDE

Optagelsen af Finland og Sverige i NATO vil føre til markante ændringer af den sikkerhedspolitiske situation i Østersøregionen og for det indre nordiske forsvarssamarbejde. Svensk og finsk medlemskab som direkte konsekvens af krigen i Ukraine vil styrke NATOs afskrækkelsesprofil i regionen, men en sikkerhedspolitisk reaktion fra Rusland må også forventes. Samtidig er der en klar og vedvarende hybrid trussel mod kritisk infrastruktur i Østersøen, som illustreret ved sprængningerne af de to North Stream-forbindelser. Derudover er der en oplagt migrationsudfordring, som da Rusland og Belarus sendte migranter mod Litauens og Polens grænser i et forsøg på at destabilisere Europa. Denne type ikke-militære tilgange kan præge

Østersøregionen i de kommende årtier. At følge denne helt centrale udvikling fra nordisk, men også baltisk, tysk og russisk perspektiv vil være af stor betydning for Danmarks sikkerhed.

RIGSFÆLLESSKABETS SIKKERHEDSPOLITIK I ARKTIS

Udviklingen i Grønland, Færøerne og Arktis spiller en væsentlig rolle for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, såvel som for relationerne inden for Rigsfællesskabet. Om end Rusland næppe laver større militære aktiviteter, så længe en relativt stor del af landets militære ressourcer er bundet op på krigen i Ukraine, vil der som i Østersøregionen være behov for at følge de russiske aktiviteter samt analysere, hvad de betyder for forholdene i det høje nord og også USA's reaktioner på samme. Her har DIIS med sin ekspertise inden for russiske forhold og politik en unik position, ligesom DIIS har opjusteret sin ekspertise på Arktis, klimaspørgsmål og sikkerhedspolitik inden for Rigsfællesskabet.

NY TEKNOLOGI OG DANSK SIKKERHEDSPOLITIK

Den politiske interesse for øgede investeringer i nye teknologier og i den voksende danske forsvarsindustri, samt udvikling af et mere bæredygtigt forsvar bliver også noget, som forsvarsforliget skal forholde sig til. Med afskaffelsen af EU-forsvarsforbeholdet og en forventet forøgelse af forsvarsbudgettet vil Danmark få nye muligheder for at deltage i internationalt forsvars- og teknologisamarbejde på anden vis end hidtil. Men hastigheden i den forsvarsteknologiske udvikling og kompleksiteten i både produktions- og afsætningskæderne medfører også store politiske og juridiske dilemmaer. DIIS kan her bidrage med vores viden om muligheder og udfordringer i spændingsfeltet mellem de teknologiske, strategiske, politiske, økonomiske og demokratiske potentialer.

EUROPÆISK FORSVARSSAMARBEJDE OG NATO

DIIS har med udredningen Europæisk forsvarssamarbejde og det danske forsvarsforbehold opbygget en solid viden om EU's fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (CSDP), EU's geopolitiske ambitioner og dynamikken i Europa omkring sikkerhed og forsvar. Afskaffelsen af forsvarsforbeholdet placerer Danmark i en ny position, ikke kun i EU-regi, men også inden for NATO. Behovet for at forstå denne position er fortsat af vital interesse for Danmarks sikkerhed. Herunder øget viden om EU's civil-militære samarbejde, maritim sikkerhed, grænsekontrol (FRONTEX) og EU's rolle samt om de bredere aspekter af sikkerhed, herunder sanktioner, krigsførelse i cyberspace og hybrid krigsførelse. Og ikke mindst forholdet mellem EU og NATO.

KINAS ROLLE I INDO-STILLEHAVSREGIONEN

Den globale verdens økonomiske og politiske tyngdepunkt flytter sig i stigende grad mod Indo-Stillehavsregionen, hvor den eskalerende stormagtsrivalisering mellem USA og Kina præger det sikkerhedspolitiske landskab. Regionens sikkerhedspolitiske, geografiske, økonomiske og teknologiske udfordringer påvirker mere og mere Danmark og Europa. Her kan DIIS bidrage med at afdække implikationerne af den øgede strategiske konkurrence mellem USA og Kina samt de tilspidsede geopolitiske konflikter omkring Taiwanstrædet og det Sydkinesiske Hav, som forventes at få afgørende betydning også for Danmark på sigt. Herunder implikationerne for globale forsyningskæder til f.eks. kritiske mineraler eller mikrochips til danske og europæiske industrier og Kinas rolle i forhold til cyberangreb, spionage, økonomisk tvang og teknologikonkurrence.

USIKKERHED OG TERRORISME I NORDAFRIKA OG MELLEMOESTEN

Selvom MENA-regionen igennem de senere år har stået i skyggen af uroligheder i Danmarks umiddelbare nærområde, kan den blive et område, som både EU og NATO igen må forholde sig til, og det vil også få betydning for Danmark. DIIS har opbygget en stor kapacitet på forskning i Nordafrika, Mellemøsten og Sahel, hvor flere områder er præget af ustabilitet, som kun er blevet forværret af Ukraine-krigen. Det har skabt yderligere grobund for terrorgrupper samt øget højrisiko-migration. Det billede er tydeligt på Middelhavet, hvor rekordmange kaster sig ud på farlige rejser mod Sydeuropas kyster. DIIS har gennem flere år opbygget en solid viden om migration og militant islamisme i Nordafrika, Mellemøsten og Sahel. Derudover har DIIS-forskere i de seneste år fulgt Ruslands og Wagner Groups stigende indflydelse i regionen, og den rolle de spiller i forhold til den ustabilitet, som for tiden plager Sahel, hvor også danske soldater indtil for nylig har været aktive.